

Helse og omsorgsdepartementet

Dato: 01.05.2023

Arkiv: 225

Høringssvar fra Ergoterapeutene til NOU 2023:4 Tid for handling

Norsk Ergoterapeutforbund (Ergoterapeutene) er enig i at det er behov for en dreining i tjenestene, til mer bærekraftig bruk av ressursene. Vi er glad Helsepersonellkommissjonen understreker at det nå må satses på helsefremmende, forebyggende, habiliterende og rehabiliterende innsats. Innbyggerne må i større grad settes i stand til å mestre hverdagen, også med helseutfordringer. Dette demper behovet for ressurskrevende tjenester og helsepersonell, og bidrar til å møte den demografiske utviklingen og behovet for endring på en bærekraftig måte. NOU 2023:4 bekrefter at ergoterapeuter er en viktig del av løsningene i fremtidens helsetjenester.

Fremtidig behov og tilgang på helsepersonell

SSB har gjort framskrivninger som viser at det trolig vil mangle 1100 ergoterapeuter i 2040. Høyalternativet sier 2100. Etterspørselen etter ergoterapeuter øker trolig med 87,8% fra 2019 til 2040. Det er bra at NOU 2023:4 viser til den betydelige mangelen på ergoterapeuter, men vi savner konkret oppfølging. Ergoterapeuter innehar grunnleggende viktig kjernekompetanse for å fremme mestring og deltakelse, og det må derfor utdannes flere ergoterapeuter fremover.

Ved utgangen av 2022 manglet 44 kommuner ergoterapeut (Statistisk Sentralbyrå, 2023). Innbyggerne i disse kommunene mangler tilgang på mestrings- og tilretteleggingskompetanse som fremmer helse, forebygger og bidrar til selvstendighet. Skal vi klare å dreie tjenestene til mer forebygging og bedre folkehelse, må alle settes i stand til å mestre hverdagen sin og leve livet med de helseutfordringene en har. NOU 2023:4 beskriver i stor grad behovet for pleiekompetanse. Viktigheten av kompetanse innenfor folkehelse, forebygging, mestring og rehabilitering må vektes i mye større grad.

Organisering og samhandling i helse og omsorgstjenestene

Med alle lovpålagte profesjoner, inkludert ergoterapeut, får man sikret en helt



nødvendig generalist-kompetanse i kommunene, Dette er viktig for å utjevne geografiske ulikheter i helse, og for å kunne følge opp veiledning og tiltak fra spesialisthelsetjenesten på en forsvarlig måte. Kommunene må være sikret kjernekompetanse som kan vedlikeholde tiltakene over tid og gi veiledning lokalt, nært personen det gjelder. Dette kan forhindre unødvendige, gjentatte henvendelser til spesialisthelsetjenesten samt forhindre behov for innleggelser.

For å sikre god og effektiv samhandling, med pasienten/innbyggeren i sentrum, er det sentralt med tilstrekkelig tverrfaglig kompetanse. Mestringskompetansen til ergoterapeuter må være en selvfølgelig del av både spesialisthelsetjenesten, helsefelleskapene, hjemmesykehusene, i kommunene og i folkehelsearbeidet, fordi vi fremmer mestring av hverdagen, uavhengig av sykdom eller lidelse.

Ergoterapeutene mener tverrfaglig ledelse er viktig for å sikre god bruk av tverrfaglig sammensatt kompetanse i de utøvende tjenestene. Det bør ses på om utfordringer relatert til organisering og samhandling i helse og omsorgstjenestene, kan henge sammen med mangel på tilstrekkelig tverrfaglig kompetanse og samarbeid. Svendborg Sygehus i Danmark har gode erfaringer med tett interdisiplinært samarbeid ved sin nevrologiske rehabiliteringsavdeling. Et av suksesskriteriene oppgis å være at avdelingen ledes av en sykepleier og en ergoterapeut, sammen.

Dersom Helsepersonellkommisjonens forslag om en vurdering av ett tjenestenivå skal følges opp, må det sikres en grundig utredning med bred involvering av alle parter.

Oppgavedeling

Ergoterapeutene mener det er bra NOU 2023:4 beskriver at oppgavedeling starter med forebygging og folkehelse. Godt folkehelsearbeid er nødvendig for å skape bærekraft i tjenestene, og vi må bedre benytte ergoterapeuters mestrings- og tilretteleggingskompetanse i dette arbeidet. Vi mener videre at prinsippene for oppgavedeling er gode.

Prinsippet «Hus og Hytte» kan ved noen tilfeller være hensiktsmessig, men en slik ordning må ikke overgå prinsippet om hele faste stillinger i spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Ordningen må kun vurderes når målet er økt kompetanse, innsikt og særlig tett samhandling mellom de to nivåene. Samtidig er det helt nødvendig at kun én part er arbeidsgiver, slik at arbeidstaker sikres forutsigbarhet og ordnede arbeidsforhold. Arbeidsforholdene må for eksempel hensynta ansatte som regelmessig skal reise over større geografiske områder.

Ergoterapeuter vurderer og tilpasser samspillet mellom personens funksjon, aktiviteter som skal utføres og omgivelsene de skal foregå i. Vi setter inn tiltak som



fremmer mestring og selvstendighet, og sikrer på denne måten deltagelse og inkludering i samfunnet, tross nedsatt funksjon.

NOU 2023:4 beskriver fagarbeideres og sykepleieres breddekompetanse, men omtaler i liten grad andre profesjoners kompetanse. Vi vil presisere at ergoterapeuters mestrings- og tilretteleggingskompetanse er avgjørende generalistkompetanse som må bli en større del av løsningene. Ergoterapeuter jobber alltid for at innbyggerne skal klare seg uten oss, og denne kompetansen er en forutsetning for å oppnå bærekraftige helsetjenester. Når oppgavedeling vurderes, må innsats som fremmer mestring og selvstendighet prioriteres høyere.

Arbeidsforhold og arbeidstid

Dersom arbeidstid eller arbeidsforhold skal endres, må prinsippene for oppgavedeling ligge til grunn. Hvis det skal settes inn ergoterapi utenfor ordinær arbeidstid, må tjenestemottakernes behov for ergoterapi være styrende. Det er ikke samfunnsøkonomisk lønnsomt å utløse ubekvemstillegg dersom oppgavene best utføres på dagtid.

Det er viktig at partene drøfter når ergoterapikompetansen kommer best til nytte, særlig siden mange av instansene ergoterapeuter samarbeider med, kun er tilgjengelig på dagtid. Dersom ergoterapiressurser også skal brukes på kveldstid, må disse komme i tillegg, slik at man har tilstrekkelig kapasitet tilgjengelig på dagtid. Dette for å opprettholde en effektiv intervensjonsprosess.

Utdanning og utdanningskapasitet

Framskrivninger fra SSB viser at vi i 2040 vil mangle 1100 ergoterapeuter. Det er svært viktig å styrke utdanningskapasiteten for ergoterapeuter. Behovet for, og kvaliteten på praksisplasser må også styrkes. Det må være attraktivt å være praksisveileder, og en stimuleringsordning må komme på plass. Det er viktig at ergoterapeutstudentene lærer å reflektere og begrunne sine valg av kartleggingsmetoder og tiltak, og trener på ferdigheter, med utgangspunkt i ergoterapifaget. Som en relativt liten yrkesgruppe, er det avgjørende at studentene står trygt i kjernekompetansen etter endt utdanning. Derfor anbefales det ikke å åpne for at man kan veiledes av andre profesjonsfag. Dette ser vi påvirker innlæring av kjernekompetansen for studenten, negativt.

Ergoterapeuters behov for kompetanseheving fremkommer ikke i NOU 2023:4. Ergoterapeuter koordinerer ofte komplekse forløp, veileder annet personell, sørger for samhandling, utfører krevende, komplekse og etiske vurderinger, forsker på intervensjoner for å vise effekt, samt er ansvarlige for krevende avgjørelser. Kommunene må sikres flere ergoterapeuter med masterkompetanse eller høyere. Det må forskes mer i kommunene, med tanke på effektivisering, prioritering og håndtering av en stadig mer krevende situasjon i helsesektoren. Det må derfor sikres kompetanseheving og livslang læring, også for ergoterapeuter.



Digitalisering og teknologisk utvikling

Velferdsteknologi bør benyttes som tiltak for økt trygghet, mestring og selvstendighet i hjemmet, når det er hensiktsmessig. Å finne treffsikre velferdsteknologiske tiltak forutsetter kartlegging og vurdering av samspillet mellom personens funksjon, aktivitetene i hverdagen og omgivelsene. Én teknologisk løsning passer ikke alle. I verst fall gir det falsk trygghet.

Erfaringene fra det nasjonale velferdsteknologiprogrammet må brukes i videre innføring av teknologiske og digitale løsninger. Velferdsteknologiprogrammets delprosjekt for barn og unge har tydelig vist gode resultater. Ergoterapeuter beskrives der som nøkkelpersonell i innføring av velferdsteknologi.

Oppsummering

Norsk Ergoterapeutforbund støtter de tydelige beskrivelsene i NOU 2023:4, av behovet for å tenke nytt og dreie innsatsen i helsetjenestene. Den demografiske utviklingen krever grep som sørger for en solid styrking av helsefremming, forebygging, habilitering og rehabilitering, for å dempe det økende trykket på helsetjenestene i tilstrekkelig grad.

Bærekraftige tjenester forutsetter at vi fremmer mestring, selvstendighet og deltakelse for innbyggerne. Da må riktig kompetanse brukes på rett tidspunkt, og bredere tverrfaglighet må tas i bruk. Det haster med å skalere opp bruken av kjernekompetanse som utløser innbyggernes ressurser. Dette vil dempe veksten i etterspørselen etter de varige og mest kostbare tjenestene.

Flere ergoterapeuter og mer og bredere bruk av ergoterapeuters kompetanse er en viktig del av løsningene. -Fordi vi jobber for mestring og deltakelse, slik at innbyggerne kan klare seg uten oss og uten annen mer langvarig innsats.

Med vennlig hilsen

Tove Holst-Skyer
Forbundsleder

Kristin Jess-Bakken
Fagsjef